

אין הקיחה או המתנה פוטרתן. (4)

גופא, אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: לקח עשרה עובדים במעי אמן, כולן נכנסין לדיר להתעשר.

ומקשינן: והא אנו תנן במשנתנו: הלקוח או שניתן לו במתנה, פטור מן מעשר בהמה! ?

אמר רבי אלעזר: את רבי יוחנן הזאי בחלמא, והבנתי דמילתא מעליא אמינא [ראיתי בחלום את רבי יוחנן, והבנתי שהיום אומר דבר טוב]. וכך אני אומר:

שהרי לא תיתכן בו קיחה, אף שורך וצאנך אינו בלקוח כלל, ואלמה [למה] אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

לקח עשרה עובדין במעי אמן קודם שראויים הם למעשר בהמה, כולם נכנסין לדיר להתעשר! ?

אמר פירש רבא:

משום דאמר קרא "תעשה לשורך", ומשמע: בשעת עשייה [בשעה הראויה לעשייה, היינו להתעשר] מיעט הכתוב, אבל במעי אמן שעדיין אין ראויים הם להכנס לדיר להתעשר,

ב. כתבו התוספות שעובדים במעי אמן לאו דוקא, כי הרי אפילו אחר הלידה ועד יום השמיני אינם נכנסים להתעשר ואין לקוח פוטר בהם, וכמבואר בהמשך הסוגיא. ובאופן אחר ביארו, שלכן נקט עובדים, משום שלרבי שמעון דלקמן, מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והלקוח פוטר בהן, וכמבואר בהמשך הסוגיא, ואילו עובדים במעי אמן אפילו לרבי שמעון אינם נכנסים לדיר להתעשר.

ג. גבי מעשר דגן דממעטין [בכא מציעא פח א] "עשר תעשר את כל תבואת זרעך" ולא לקוח, נחלקו רבינו תם והריב"ם [בתוספות ד"ה זרעך], אם פטור זה הוא לאחר מירוח המחייב במעשר, וכאשר כן היא שיטת רבינו תם, ואילו הריב"ם סובר בהיפוך, שהפטור הוא דוקא כשלקחו קודם מירוח, "אבל לוקח ממורח, הואיל ונתחייב ברשות מוכר, תו לא פקע שם טבל מיניה, כמו בהקדש ובהפקר, שאם הקדיש והפקיר קודם מירוח מפקיע מידי מעשר, אבל לאחר מירוח אינו מפקיע".

ויש לעיין לשיטת הריב"ם: והרי ממעשר בהמה יש ללמוד, שאם כי כבר הגיע שעת עשייה ונתחייב במעשר בהמה, והרי הוא כלאחר

בגמרא "אין זמן קבוע לקדושתו". והיינו שאין הכוונה על הפדיון, אלא על גוף הקדושה, וטעמו, או משום ד"תתן לי" משמע קדושת הבכור ולא פדיונו, או משום שפדיונו קבוע לו זמן שלשים יום מן הלידה, ואף שיכול לפדות גם אחר כך. ובפשוטו משמע מכאן שיש בבכור אדם איזו קדושה והפדיון הוא פדיון הקדושה. ובפרק יש בכור בהערות הובא שכן היא באמת דעת הגרש"ק בשערי ישר.

ב. בראשית בכורים תמה על רש"י, שהרי עולת ראיה יש זמן קבוע להקרבתה אך לא לקדושתה, ואם כן, מה בין בכור לעולת ראיה. וכתב לפרש, דסוף קדושת עולת ראיה הוא בשחיטה, שהסכין מקדש. [ויתכן שיש לפרש באופן אחר: שבאמת אין רש"י מתכוין לקדושה ממש של הבכור, ואף יש לומר שאין בבכור קדושה כלל אלא מצות פדייה בעלמא, ועיקר הכוונה לסיבת החיוב, שהבכור אין זמן סיבת חיובו — שהיא הלידה — קבוע, ואילו עולת ראיה זמן סיבת חיובה קבוע].

4. א. נתבאר על פי רש"י, ורבינו גרשום פירש "ראוי להקרבה".